

Asia: VN/20925/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain ja kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne, mikäli erottelu alla olevien kysymysten mukaisesti ei onnistu

-

1. Lakiluonnos työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain muuttamiseksi

Työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun palvelutarpeen arviointia, työttömän työllistymisen kannalta tarkoituksenmukaisen palvelukokonaisuuden suunnittelua sekä työllistymisprosessin etenemistä ja seurantaa koskevat pykälät 3, 4, 5, ja 6.

Esitetyt pykälät on muotoiltu riittävän selkeästi. Huomionarvoista on kuitenkin se, että muutos kohtelisi työllisyyden kuntakokeilussa mukana ja sen ulkopuolella olevia kuntia hyvin eri arvoisesti. Katsomme, että aktivointisuunnitelmien tekemiseen osallistuminen pitää mahdollistaa kuntien työllisyyspalveluille katkeamattomasti lainsäädännön eri muutosvaiheissa. Tämä vaikuttaa merkittävästi siihen, millaisia palveluita asiakkaat saavat asuinkunnasta riippuen.

7 § Monialaisen yhteispalvelun järjestäminen ja valtakunnallinen ohjaus (Pykälä sisältää asetuksenantovaltuuden. Asetuksen sisältöä on kuvattu säännöskohtaisissa perusteluissa. Voimassa oleva valtioneuvoston asetus on 1377/2014.)

Lakiluonnoksessa esitetään, että 1.1.2023 alkaen hyvinvointialueiden aloittaessa virallisesti toimintansa, Te-toimisto, Kansaneläkelaitos ja hyvinvointialueet vastaisivat työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelun toteuttamisesta. Esityksestä tulee kuva, että aktivointiyhteistyön kohteena olevia kuntalaisia ohjattaisiin vain hyvinvointialueen sosiaalihuoltolain mukaisiin palveluihin, mutta näin ei suinkaan käytännössä ole. Lakiesitys toisi lisää kustannuksia hyvinvointialueille, mikäli heidän pitäisi resursoida työllisyysosaamiseen. On huomattava, että kuntien ekosysteemi monine työllisyyttä edistävine toimijoinen (työnantajat, koulutuksenjärjestäjät, järjestöt, kuntien osaamisen, työllisyyden ja elinvoiman toimijat) ja palveluineen on pitkän ajan tuloksena hioutunut.

Esityksellä on merkittäviä muutoksia kuntien mahdollisuuksiin vaikuttaa alueensa työllisyyteen, koska ehdotettu järjestely jättäisi kunnat täysin aktivointiyhteistyön ulkopuolelle, kunnes Te-palvelujen järjestämisvastuun siirto valtiolta kunnille astuu. Esitetty väliaikainen lakimuutos olisi täysin epätarkoituksenmukainen.

Mikäli lainsäädännöllä määrätään aktivointivastuu ja -oikeus hyvinvointialueille, tulee kunnille taata lainsäädännöllinen oikeus aktivointiyhteistyöhön silloin kun asiakkaan ensisijainen palvelutarve liittyy kuntien vastuulla oleviin työllistymistä edistäviin palveluihin. Tällöin aktivointisuunnitelman toteuttamisesta vastuussa olevan tahon tehtävänä olisi kutsua kuntaedustaja mukaan aktivointiyhteistyöhön.

Mitä muuta haluatte sanoa ehdotuksesta?

Työttömille suunnatut palvelut ovat eri kunnissa rakentuneet eri tavoin ja eri painotuksilla, mutta lähes poikkeuksetta kunnat kohdistavat merkittäviä henkilö- ja muita resursseja työllisyyden edistämiseen. Valtakunnallisella tasolla tarkasteltuna panostukset ovat valtion ja kuntien kesken keskimäärin saman suuruiset.

Järvenpään ja Hyvinkään kaupunkien sekä Tuusulan, Mäntsälän, Pornaisten ja Nurmijärven kuntien sosiaali- ja terveystyöpalvelut siirtyivät Keski-Uudenmaan sosiaali- ja terveystyökeskuksen (myöh. Keusote) tehtäväksi 1.1.2019. Samalla kuntayhtymään siirtyivät myös sosiaalisen kuntoutuksen palvelut, joita ovat mm. kuntouttavan työtoiminta ja työkykyyn liittyvät palvelut. Järvenpään kaupunki resursoi sekä vapaaehtoisin työttömyyttä ennaltaehkäiseviin ikärajoittomiin ohjaus-, neuvonta- ja valmennuspalveluihin että korjaaviin pitkäaikaistyöttömiin kohdistuviin monialaisiin palveluihin.

Jako kuntayhtymän sosiaali- ja terveystyöpalvelujen ja kuntien hyvinvointia ml. työllisyyttä edistävien palvelujen välillä on tällä hetkellä selkeä. Keusoten (tulevan hyvinvointialueen) ja kaupungin välistä tehtävänjakoa ja palveluprosesseja on selkeytetty täydentämään toisiaan. Keusoten alueen kuntien ja Keusoten aktivointiyhteistyötä on rakennettu niin, että kuntien työllisyyspalvelut ovat ottaneet vastuuta aktivointisuunnitelmien teosta ja jatkovalmennuksista silloin kun asiakkaan tilanne ei vaadi sosiaalihuoltolain mukaista palvelua. Vastaavasti vastuu aktivointiyhteistyöstä on silloin Keusotella, kun asiakkaalla on sosiaalihuoltolainmukaisten palvelujen tarve. Läheskään aina asiakkaan ohjaus ei kohdistu esim. kuntouttavaan työtoimintaan tai työkykyyn liittyviin palveluihin, vaan työllistymistä edistäviä ratkaisuja lähdetään etsimään kaupungin työllisyystoimijan toimesta muista palveluista. Em. muutokset on tehty, koska tavoitteena on ollut kustannustehokas sekä toimijoille ja asiakkaalle mahdollisimman selkeä toimintaprosessi. Työ ei ole vielä läheskään valmis, vaan palveluja ja ohjautumisen prosesseja kehitetään edelleen.

Esityksessä ei oteta lainkaan kantaa kustannusten jakamiseen tulevien hyvinvointialueiden ja kuntien kesken. Menettely vaikeuttaisi suuresti kuntien mahdollisuuksia vaikuttaa alueensa pitkäaikaistyöttömien kuntalaisten työllisyyteen sekä siitä aiheutuviin kustannuksiin. Mikäli lakiesitys

vahvistetaan esitetyn mukaisesti, tulee myös työmarkkinatuen maksuosuuskannustin siirtää ainakin osittain hyvinvointialueille.

Sen lisäksi, että lakiesitys sellaisenaan lisäisi kuntien maksuosuutta pitkäaikaistyöttömyydestä ilman vaikuttamismahdollisuuksia (ei oikeutta osallistua aktivointeihin) ja kaventaisi pitkäaikaistyöttömän asiakkaan palveluvalikkoa, jääminen yhteistyön ulkopuolelle veisi kuntien työllisyyspalveluiden ohjaajilta välineitä tehdä omaa työtään. Vuosien aikana kunnat ovat resursoineet työllisyyspalveluidensa henkilöstöä mukaan monialaiseen aktivointiyhteistyöhön. Tilanne voi pahimmillaan johtaa myös työllisyyspalveluissa työskentelevien irtisanomisiin. Em. perusteluihin esitämme kunnan lisäämistä toimijoiden joukkoon lain eri pykälissä.

2. Lakiehdotus kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Kustannusten korvaaminen (luku 6)

Kommentoitavat lakimuutoskohdat koskevat ”pakolaistaustaisia” henkilöitä. Laki kotoutumisen edistämisestä kuitenkin koskee kaikilla taustoilla Suomessa asuvia maahanmuuttajia, pois lukien turistiluonteinen matkustaminen. Kustannuksia muodostuu myös muiden maahanmuuttajaryhmien palvelujen järjestämisestä esim. ohjaus- ja neuvontatyöstä ja tulkkauksesta. Esitetyt lakimuutoskohdat eivät tuo esiin laajemmin maahanmuuttajatyön rahoitusta. Ohjataanko valtionosuuksien vieraskielisyyskertoimen kautta kuntiin tulevaa rahoituksen käyttöä? Onko valmisteilla muuta rahoitusta, jolla voidaan turvata erilaisten maahanmuuttajaryhmien kotoutumisen tukeminen. Laskennalliset korvaukset on kohdennettu myös lain 2 §:n 2 ja 3 momentissa mainittujen henkilöiden palvelujen järjestämiseen. Kyseisistä palveluista hyötyvät myös muut maahanmuuttajaryhmät. Jos tätä rahoitusta jaetaan kunnan ja hyvinvointialueen kesken nykyisen korvausmäärän tasolla, rahoitus ei ole riittävä molempien palvelujen järjestämiseen.

Kunnassa tehtävien maahanmuuttajan alkukartoituksen järjestämiseen liittyvä rahoitus perustuu tehtyihin alkukartoituksiin. Alkukartoitusten määrä vaihtelee, se ei ole ennustettavissa. Palvelu tulee rakentaa siitä huolimatta, jotta se on tarvittaessa käytettävissä. Laskennallisten korvausten tyyppinen korvausmalli antaisi väljyyttä suunnitella palvelun sisältöjä maahanmuuttajamäärän mukaisesti, jos sitä ei sidottaisi vain pakolaistaustaisiin henkilöihin. Työmarkkinoille menevien alkukartoitukset tehdään TE-palveluissa. Kun TE-palvelut siirtyy kuntaan, onko mahdollista siirtää kaikki alkukartoitukset tehtäväksi samaan paikkaan ja saman rahoituksen alle? Nykyisen kaltainen erittely työvoimaan ja sen ulkopuolella oleviin lisää eriarvoitustumista. Kyse on kotoutumisesta; erilaisten tietojen ja taitojen hankkimisesta.

Alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten ja nuorten tuen ja asumisen järjestäminen (27-28 §)

ei lausuttavaa

Muut hyvinvointialueisiin liittyvät muutosehdotukset

ei lausuttavaa

Mitä muuta haluatte sanoa ehdotuksesta?

Kotoutumisen edistäminen on monien eri viranomaisten ja toimijoiden yhteistyötä, joiden välinen tiedonvaihto tulee varmistaa. Valtion, hyvinvointialueiden ja kuntien tulee voida sopia yhteistyöstä ja tehtävien järjestämisestä. Joustavalla lainsäädännön tulee huomioida kuntien erilaiset olosuhteet. Maahanmuutolla on myös alueellisia eroavaisuuksia. Kotoutumista edistävien toimenpiteiden toteutuminen tulee varmistaa myös kunnissa, joissa maahanmuuttajia määrä on kokonaisuudessaan pieni.

Hallituksen esityksellä on tarkoitus toteuttaa kotoutumista edistämisestä annettuun lakiin teknisluonteiset muutokset, jotka liittyvät hyvinvointialueiden toiminnan aloittamiseen ja sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisvastuun siirtoon sekä alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten ja nuorten tuen ja asumisen tehtävästä. Tässä lausunnossa on kommentoituna vain tähän liittyvät lakimuutokset. Järvenpään kaupungin sosiaali- ja terveyspalvelut siirtyivät kuntayhtymän hoidettavaksi v. 2019. Tässä yhteydessä kotoutumistyön tehtävät jaettiin jo kunnan ja kuntayhtymän välille. Tehtävien jako oli jo esitettävän lakimuutoksen mukainen. Lakiehdotukset selkeyttävät tehtävien jakoa. Hyvinvointialue pystyy jatkossa itsenäisesti hakemaan valtion korvaukset lain 2 §:n 2 ja 3 momentissa mainituista korvauksista kierrättämättä tätä kuntien kautta. Hyvinvointialueella muodostuvia kustannusten ja haettavien korvausten määrää tulee seurata myös kuntatasoisena tietona.

Loima Arja
Järvenpään kaupunki

Riikonen Sirkka
Järvenpään kaupunki